

יהודי המזרח

פרסום ראשון: ירחון "מזרח ומערב", אב-אלול תרע"ט (1919)
שפת המקור: עברית

הזמן לא הגיע עדיין לכתיבת מאמרים, על-כן ארשה לעצמי לרשום בקיצור את השקפתי על הפוליטיקה הרצויה, לפי דעתי, בנוגע ליהודי המזרח.

אלה שיודעים כי דרשתי התקרבות הדדית בין ספרדים ואשכנזים יתפלאו, אולי, כשאומר להם כי אינני שואף להתבוללות פנימית, ליצירת טיפוס יהודי משותף, לו גם בעתיד היותר רחוק. יש גוונים שונים בכל אומה גדולה, לכל אחד מחלקיה יש יתרונותיו המיוחדים לו, ואת אלה, כמדומני, צריך לפתח בלי להשקיע ולהטמיע את ה"למינהו" שבכל אחד בתוך איזה כיור כללי. אין רצוני להתעמק פה בפסיכולוגיה של עדות ישראל, אבל רואה ומרגיש אני כי יש נימין בכינורו של ספרדי שאינם בפסנתרו של אשכנזי, ולהיפך. אולי יש הבדל קל בגזע, בתרכובת הדם, או אולי אין פה סיבה אחרת כי אם דורות של פירוד מקומי והיסטורי, אבל האשכנזי יוצא מהגיטו שבצפון מצוייד חריפות והתמדה ומרץ יותר מאחיו בשאר עדות ישראל, בזמן שלספרדי מסלוניקי יש אותה בריאות הגוף והרוח, אותו שקט ובטחון פנימי, אותו מבט ישר וקולע אל המטרה, שחסרים כל-כך לבני רוסיה או גאליציה הפזיזים, הנרגזים והמפריזים בלי הרף. אנו מקווים כי במשך הזמן יבריא גם האשכנזי מחסרונותיו אלה, כמו שגם הספרדי יתפטר ממחלותיו הוא. אבל אינני רואה כל ערך בהתמזגות מלאכותית, שממנה, אולי, תסבולנה ולא תרווחנה שתי התבניות הללו. וגם יותר אפשר להגיד: בקרב העדה האשכנזית עצמה יש גוונים לא דומים זה לזה – יש ה"ליטאי" החרוף, הספקן, המנתח, המתמיד, יש הדרומי, יותר רענן, פחות מורכב, קצת "גויישער קאפ" ["ראש של גוי"], בעל דמיון פועל ובונה ובלתי מתפלפל, יש ה"פולני" המזוקק משניהם בהתרגשותו, עשיר משניהם בליריסמוס פנימי ובגעגועי נצח, שהם מקור כל שאיפה. גם את אלה אין, כמדומני, למזוג. טוב לנו, להיפך, כי ישארו כל אחד "למינהו" וישפיעו זה על זה וישלימו זה את זה; כך גם התימני, זה החזיון החדש, הטרם חקור, אבל המבטיח להיות היותר "מעניין" ואולי, מי יודע, היותר עשיר בכשרונות מכל עדותינו.

שפה אחת לכולנו, יחס של אחים, שוויון בכל, וקואופרציה לאומית, אבל לא טמיעה שאין אנו יודעים מה יצא ממנה – אולי עם גאוני ואולי גזע מטומטמים. אומה למה היא דומה? לתזמורת שיש בה תפקיד מיוחד לחליל ותפקיד מיוחד לנבל.

יש, לפיכך, להיזהר פן תקבל ארצנו, אחרי פתיחת שעריה לעליה המונית אופי חדגוני של אשכנזיות. כמובן יהיו אשכנזים הרוב, אבל חובה לנו לעשות כל מה שביכולתנו כדי לחזק ולארגן את עליית יהודי המזרח לארצנו. במוסד הציוני העתיד להיווצר, אשר בידיו יימסר סידור העליה לארץ, צריך להיות משרד מרכזי מיוחד לעליית יהודי המזרח, עם לשכות מיוחדות בשביל גולי ספרד (סלוניקי, איזמיר, קושטא, בולגריה), בשביל תימן, סוריה, פרס, קאווקז, בוכארה, אפריקה הצפונית וכו'.

חוץ מערכו הנצחי, המובן מאליו, יש לריבוי האלמנט המזרחי בארץ עוד ערך זמני יוצא מן הכלל; ריבוי יעזור להשלטה יותר מהירה של הלשון העברית בארצנו, אף כי רובם לא ידעו לדבר עברית בראשונה. סוד גלוי הוא בינינו, כי אחרי פתיחת שערי הארץ נוכרח להילחם מלחמה קשה על הגנת עמדת שפתנו: נגד לשונות לעז וגם נגד האידיש. כוחה של האידיש בגלות הצפונית מבוסס על הטענה, שהינה "שפה מובנת לכל", או לכל הפחות "מאמע לשון" ("לשון אם") כללית החיה בפי הורינו אם לא בפינו אנחנו. כל זמן שיהיה האלמנט הספרדי והתימני חזק ומורגש ובולט בחיי ארצנו, אין מקום ואין יסוד לטענה זו על גדות הירדן. את האמת הזאת צריכים להבין עסקנינו המתחילים כבר לדאוג לעתידה הקרוב של שפתנו. את הז'ארגון, הטבעי כשהוא לעצמו, ננצח על ידי בית-הספר במשך דור אחד; הסכנה היא לא הז'ארגון עצמו, כי אם האידיאולוגיה הז'ארגונית, ונגד פריחת האידיאולוגיה הזאת בארצנו אין לך אמצעי חזק מהבלטת האלמנט הספרדי בכל מקצועות חיינו הציבוריים. ואם איננו עוד, צריך להמציאו; צריך למשוך את היהודי המזרחי לכל ענפי פעולתנו, צריך לקבוע לנו דין: אין מוסד בלי ספרדי! כדי שבכל מקום ומקום, אם תרים לשון זרה את ראשה ותטען שהיא "מובנה לכל" והיא "שפת אמא" לכל, יהיה מי שיעמוד ויגיד: "וטו".

את האמת הזאת, את תפקידו הנצחי להיות לכלי-זמר מובדל בתזמורת האומה, ואת תפקידו הזמני להגן על שלטונה הבלתי מוגבל של השפה המאחדת את כל עדותינו – את זה צריך להבין, קודם כל, היהודי המזרחי עצמו. הוא צריך להבין שחובה מוטלת עליו להילחם בעד מעמדו והשפעתו בקהל העברי, שאין בזה משום "ספאראטיסמוס"* אם יתארגן בתור ספרדי וידרוש את מקומו המיוחד לו. כי אם, להיפך, דווקא בזה הוא עוזר לשכלול האומה, לסיום תבניתה, למלוא תוכנה הרוחני.

אבל יש שני דברים שהיהודי המזרחי איננו צריך לשכוח במלחמתו זו: הראשון, כי מלחמת אחווה היא ולא מלחמת איבה, והשני כי בכל מלחמה ציבורית הנשק הראשון והיותר נחוץ והיותר מספיק הוא שכלול עצמי, הכשרה עצמית הקודמת לעליה.

וטוב אם גם האשכנזי לא ישכח את שני החוקים האלה.